

9 juli 2024

Adviesraad Sociaal Domein Bodegraven Reeuwijk

Onderwerp:

Gevraagd advies - Beleidsdocument Integraal Armoedebeleid 2024-2027

9 juli 2024

Geacht College van B&W en Gemeenteraad van Bodegraven-Reeuwijk,

De Adviesraad Sociaal Domein (ASD) is om advies gevraagd over het beleidsdocument Integraal Armoedebeleid 2024-2027, dat in september in de gemeenteraad voorligt.

Het advies is voorbereid door een tweetal ASD-leden, Zij hebben ervaringen opgehaald bij een aantal maatschappelijke organisaties en inwoners die ervaring hebben met armoede. Ook hebben ASD-leden deelgenomen aan de gemeentelijke armoede-bijeenkomst op 8 december 2023. In gesprekken met de verantwoordelijk ambtenaar zijn deze ervaringen reeds ingebracht, en een aantal daarvan vinden we ook terug in het document. Toch hebben zij gemeend een advies te moeten formuleren, omdat de inwoner bij nieuw beleid meer centraal zou moeten staan. Bijgaand advies wordt door de voltallige ASD Bodegraven-Reeuwijk dragen.

Op 15 mei ontvingen wij officieel het verzoek om te adviseren. Helaas is het ons dit keer niet gelukt om ons advies binnen de 6 weken-termijn op te leveren. Toch vertrouwen we er op dat ons advies wordt meegenomen in het gemeentelijk besluitvormingsproces over dit beleidsdocument.

In afwachting van uw reactie.

Met vriendelijke groet,
Namens de ASD,
Marlou Min, voorzitter.

Bijlage:
ASD-advies Integraal Armoedebeleid 2024-2027

Gevraagd ASD-advies over Integraal Armoedebeleid 2024-2027**Introductie**

We zijn blij met het feit dat onze gemeente met een nieuw integraal meerjarig armoedebeleid 2024-2027 komt. Dit vanwege de impact van armoede op het leven van inwoners.

Impact.

De impact van Armoede (in welke definitie dan ook) is groot en ligt op veel leefgebieden. Binnen de ASD zijn we tijdens een *brainstorm* op de volgende mogelijke effecten c.q. kenmerken uitgekomen.

GELD	GEZONDHEID	MENTAAL	MEEDOEN	WONEN	KANSEN
Schulden	Ongezonder voedingspatroon	Schaamte	Werkloosheid	Slechte huisvesting (te klein, hoge energiekosten, schimmel, etc)	Weinig toegang tot onderwijs
Geen werk	Weinig sporten	Geen hulp durven vragen	Niet mee kunnen doen met anderen	Niet mee kunnen doen aan de energietransitie	Weinig toegang tot beter betaald banen
Weinig inkomen	Geen tandarts	Depressieve gedachten	Weinig sociale contacten		Kinderarmoede
Geen overzicht over de financiën	Geen fysio	Stress	Niet deel kunnen nemen aan sociale activiteiten		Minder sociale betrokkenheid
Structurele tekorten (niet alleen incidenteel)	Niet naar specialisten	Voortdurend onder hoogspanning staan	Isolement		
	Moeilijk toegang tot zorgsector	Niet meer in oplossingen kunnen denken	Eenzaamheid		
	Zorg mijden	Zorgen over het hele gezin (kinderen)			
	Fysieke problemen	Psychische problemen			

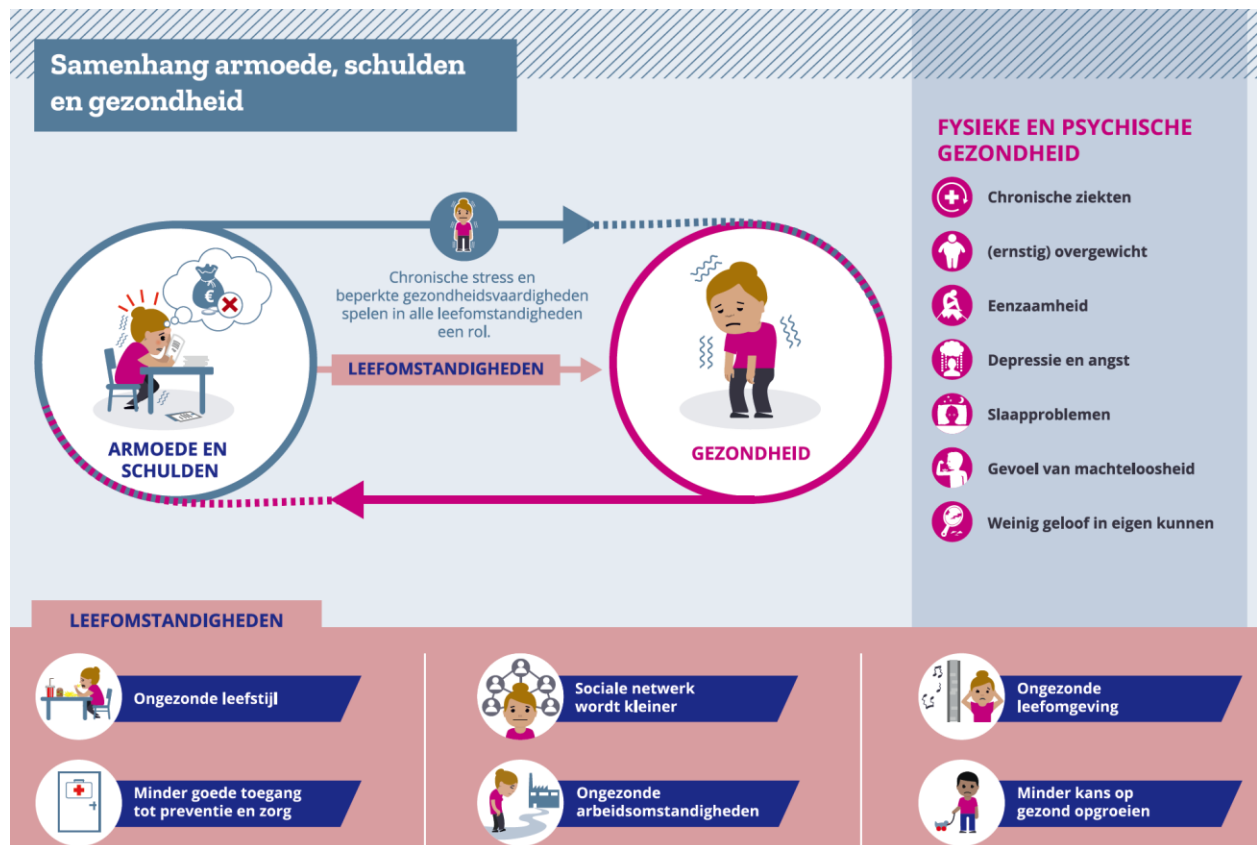
Hieruit hebben we de conclusie getrokken dat Armoedebeleid om integraal beleid vraagt, d.w.z. op meer leefgebieden dan alleen financiën.

Wisselwerking Armoede, Schulden en Gezondheid

Neem de wisselwerking tussen Armoede, schulden en Gezondheid.

Mensen met geldzorgen zijn vaak minder gezond en hebben meer lichamelijke en mentale gezondheidsklachten dan mensen zonder geldzorgen. Armoede en schulden beïnvloeden het dagelijks leven op een negatieve manier, wat een negatief effect heeft op de gezondheid. Hierdoor neemt het risico op chronische ziekten en psychische aandoeningen toe en wordt de kans om uit de armoede te komen verkleind.

Tegelijkertijd kan een chronische ziekte, psychische aandoening en algemeen slechtere gezondheid, leiden tot financiële problemen, bijvoorbeeld omdat er meer zorgkosten zijn of mensen minder kunnen werken.

Bron: Armoedekaart, Landelijk Expertisecentrum Pharos.

Een uitkering is vaak niet voldoende

Zelf hebben we ook het Persoonlijk Budgetadvies van het NIBUD

<https://www.nibud.nl/tools/persoonlijk-budgetadvies/> ingevuld voor diverse persona's, met name voor hen met een uitkering. Als we daarbij de normbedragen invullen die het NIBUD hanteert bij verschillende vaste lasten, zoals: huur, zorgkosten, boodschappen, vervoer, gas, licht & water, valt ons op dat je al vrij snel niet kan rondkomen ondanks de toeslagen en vrijstellingen. Dit betekent dat voor veel mensen deze normbedragen te hoog gegrepen zijn en dat zij flink aan het beknibbelen zijn op basisbehoeften.

“75% van de uitkeringsgerechtigden houdt door zorgkosten te weinig geld over voor noodzakelijke kosten als boodschappen en vaste lasten”, staat op de website van de Landelijke Armoedecoalitie.

Wisselwerking Armoede en Werk

Betaald werk zou een uitweg uit de armoede zijn. In het Collegeprogramma¹ staat ook: “*Om iemands financiële positie structureel te verbeteren is werk belangrijk*”.

Maar als je basisbehoeften niet in orde zijn, je hebt gezondheidsproblemen, weinig stabiliteit of netwerk, dan is de weg naar betaald werk lang. Mensen in de C- en D-categorie bij Ferm Werk verdienen hulp en ondersteuning om uit de neerwaartse spiraal te komen. Deze groep kwetsbare mensen wordt in onze regio echter verwaarloosd².

Voor armoedebeleid in onze gemeente is een goede samenwerking met Ferm Werk op het doen van aanbod aan mensen in armoede van groot belang, waarbij met cliënten wordt samengewerkt op zoek naar oplossingen, vanuit vertrouwen.

Opgehaalde ervaringen

Voor dit advies heeft de ASD ervaringen opgehaald over armoede, door:

1. gesprekken met partners;
2. gesprekken met ervaringsdeskundigen.

In dit advies kijken we of het beleidsplan hierop een antwoord geeft.

1. Informatie verkregen uit gesprekken met partners

De ASD heeft met verschillende partners gesproken, zoals Vluchtelingenwerk, Bureau Bousa, de Voedselbank en SAM. Wat zij aangeven is:

- Zorg voor een duidelijke gemeentelijke visie en missie inzake Armoede.
- Zorg voor een integrale aanpak, dus alle leefgebieden van een inwoner omvattend, dit vergroot de effectiviteit en de kwaliteit.
- Werk vanuit de klant: wat heb je nodig? hoe kunnen we je helpen?
- Werk vraaggericht in plaats van aanbodgericht.
- Zorg voor zichtbare hulpverlening.
Dit kan door toegankelijke plekken waar informatie kan worden gevonden over verschillende onderwerpen zoals kosteloze hulp van huisarts, schulddienstverlening, rol van het sociaal team en kosteloze sociale activiteiten.
Denk hierbij aan de Huizen-van-Alles.
Daar kunnen ook spreekuren bij worden georganiseerd, al dan niet voor specifieke doelgroepen.
- Zorg dat hulpverleners de specifieke problematiek van verschillende inwonersgroepen kennen, zoals: Jongeren, Volwassenen, Ouderen, maar ook bij specifieke life-events: 18 jaar worden, scheiding, overlijden partner, verlies van een baan of pensioengerechtigde leeftijd.
- Faciliteer netwerken, ontmoetingsplekken van bewoners die elkaar sociaal kunnen ondersteunen.
- Zorg voor een periodiek overleg met partners, met als doel de onderlinge samenwerking te verbeteren. Dit kan leiden tot een effectievere, snellere aanpak.
- Zorg voor een bereikbaar Sociaal Team.
- Zorg dat de ondersteuning zo snel als mogelijk is, om meer (financiële) problemen te voorkomen.

¹ Blz. 30, Collegeprogramma 2022-2026

² Zie het ASD-advies over Ferm Werk, dec. 2022

2. Informatie verkregen uit gesprekken met ervaringsdeskundigen

Er is o.a. met klanten van de Voedselbank gesproken. Wat ervaringsdeskundigen aangeven is het volgende:

- voorzieningen sluiten vaak niet aan bij wat zij nodig hebben.
- bestaande regelingen en voorzieningen zijn niet duidelijk.
- Bij het gebruik willen maken van een voorziening / regeling:
 - zijn de in te vullen formulieren te ingewikkeld;
 - moeten financiële gegevens, elke keer weer opnieuw opgezocht en ingevuld worden.
- het is niet duidelijk welke ondersteuning ze kunnen aanvragen.
- brieven van de gemeente en Ferm Werk zijn standaardbrieven. Hierdoor ontstaat er, vaak ten onrechte, stress bij één of meerdere gezinsleden. Er is maatwerk nodig.
- brieven van de Gemeente en Ferm Werk zijn te moeilijk geschreven.
- brieven vanuit Ferm Werk zijn gebaseerd op wantrouwen en niet op vertrouwen en samenwerking met de klant.
- Bewoners voelen zich niet begrepen en serieus genomen.
- Bewoners worden voor hun gevoel van het kastje naar de muur gestuurd.
- Het Sociaal Team is niet goed bereikbaar.
- een eerste gesprek met het Sociaal Team laat lang op zich wachten, waardoor lange tijd onzeker is of en hoe men daar geholpen kan worden.
- aanvragen bij het Ondersteuningsfonds worden dan wel en dan weer niet toegewezen, zonder onderbouwing.
- Het is niet bekend dat zij altijd bij de gemeente terecht kunnen, ook als zij financiële problemen zien aankomen en willen voorkomen dat zij in de problemen (armoede) komen.
- Er is behoefte aan één contactpersoon, die de bewoner(s) kent en die de contactpersoon is binnen de gemeente en bij partners zoals Ferm Werk.

Advies

Algemeen

De ASD kan zich vinden in de *Visie en Ambitie* van de gemeente, zoals verwoord in 1.3. We vinden hierin de volgende bouwstenen voldoende terug: domein-overstijgende aanpak, integrale benadering en het samen doen met partners.

In het Sociaal Domein (Wmo, Jeugdzorg, Participatiewet) geldt een 'zorgplicht' voor de gemeente. De gemeente is verplicht een voorziening te treffen als de burger er op eigen kracht niet uit komt. De gemeente beslist zelf wanneer er sprake is van eigen kracht óf van de verantwoordelijkheid van de gemeente en over welke voorziening. In dit 'grijze gebied' komen veel kwetsbare inwoners in de knel.

De ASD heeft moeite met de feit dat het document met name ingaat op *interne verbetering* van de gemeentelijke organisatie. De inwoner / klant is helaas niet het uitgangspunt geweest voor dit beleid. *Hoe* de ondersteuning en hulp er daadwerkelijk uit ziet blijft in het midden.

De gemeente, hulpverleners en ondersteuners moeten zich kunnen verplaatsen in een inwoner en weten waar iemand in armoede tegenaan loopt als die wat aan zijn situatie probeert te doen. Ga eerst naast ze staan, voordat mensen uiteindelijk de regie weer kunnen pakken en op eigen kracht beslissingen kunnen nemen Tijdens de 8 december-

bijeenkomst vonden we daarvoor een mooie aanpak, nl. de SOS-aanpak: Signaleren, Ondersteunen en Stimuleren.

Aanbevelingen

1. *Bespreek met partners de SOS-aanpak (of een vergelijkbare methodiek) en maak afspraken om dit toe te passen. Leer van elkaar.*

Specifiek

In het beleidsdocument wordt gekozen voor een zestal pijlers met bijbehorende acties. De ASD kan zich vinden in de keuze van deze pijlers.

We staan in dit advies specifiek stil bij een aantal van deze 6 pijlers.

Pijler 1, Informatie en voorlichting en doelgroepgerichte benadering.

Op zich zijn de acties die hier genoemd staan prima, maar het gaat voornamelijk om het op orde brengen van de beschikbare informatie over de voorzieningen. Het belangrijkste is echter dat de informatie over de voorzieningen de mensen ook bereikt. Het op orde brengen van informatie is 'wachten tot de klant komt', terwijl we weten dat iemand in de financiële problemen gemiddeld twee jaar wacht tot er hulp wordt gezocht. Enerzijds uit schaamte, anderzijds omdat men denkt het zelf te kunnen.

De ASD vindt het noodzakelijk dat er acties worden toegevoegd om naar de mensen toe te gaan, de vindbaarheid in een zo vroeg mogelijk stadium te vergroten. Het begint met het lezen van de post en het krijgen van financieel overzicht, zoals VOTA doet.

Aanbevelingen

2. *Zorg dat de informatie over de voorzieningen vraaggericht wordt geformuleerd en gecommuniceerd. Benut hiertoe bij de nieuwe minimawijzer het voorbeeld uit Krimpenerwaard.*
3. *Ga als gemeente vroegtijdig en samen met partners actief op zoek naar inwoners in de financiële problemen, luister en biedt hulp aan. Lokaliseer de vindplaatsen (zoals kerken, papierwinkel, voedselbank, kringloopwinkels) en werk daarmee samen. Benut hierbij intermediairs / sleutelfiguren en zorg dat zij goed geïnformeerd zijn als doorverwijzers. Denk aan locaties als de Huizen van Alles, het fenomeen van spreekuren of de signaleringsfunctie van huisartsen en docenten.*

Pijler 3, Integrale dienstverlening en lokale samenwerking.

De ASD is erg blij met de actiepunten die genoemd worden om de lokale samenwerking te bevorderen. Dit is waar vanuit VOTA al regelmatig om is gevraagd. Hier zou direct mee begonnen moeten worden.

In bijlage 1 (Uitvoeringsplan) is de start van Pijler 3 echter pas in 2025 gepland.

Aanbevelingen

4. *Start al in het 4e kwartaal van 2024 met de acties in Pijler 3, met name wat betreft het periodiek overleg met alle genoemde betrokken partijen.*
5. *Zorg dat een klant één vaste contactpersoon krijgt, ook/juist als het hulpverleningstraject meerdere hulpverleners omvat.*

Pijler 2 Vroegsignalering en 4, Schulddienstverlening.

De ASD constateert dat het in eigen beheer nemen van de Schulddienstverlening en Vroegsignalering werkt. Ook blijkt de aanpak van het team zelf prima te werken. Zij gaan namelijk naar mensen toe en komen tot achter de voordeur. Hierdoor worden mensen gevonden en geholpen die eerder niet gevonden werden.

Het gaan beschrijven van de werkprocessen en het borgen van het team in de organisatie kunnen echter leiden tot verlies van maatwerk, creativiteit en effectiviteit.

Aanbeveling

6. *Voorkom bij het team SDV (Schulddienstverlening) standaardisering zonder maatwerk.*

Pijler 5, Minimaregelingen.

Het is goed dat de minimaregelingen worden herijkt en beter worden gecommuniceerd in de Minimawijzer en de Voorzieningswijzer.

We vinden echter dat de huidige minima-regelingen ontoereikend zijn. Ze zijn vaak niet passend of worden weinig gebruikt³. Zo is de bijzondere bijstand erg beperkt ingevuld, je kan bijvoorbeeld witgoed hier niet mee vervangen daar moet je in onze regio voor sparen. In Alphen aan den Rijn is echter wel een (weliswaar aparte) witgoed-regeling. De toeslag voor chronisch zieken kan in onze gemeente alleen worden verstrekt als je ook de gemeentelijke collectieve zorgpolis hebt, wat leidt tot beperkt gebruik, nl. 34 inwoners in 2023 en 28 in 2022.

De declaratieregelingen in Woerden, Montfoort en Oudewater bieden substantieel meer meedoen-mogelijkheden op het gebied van sport, cultuur, welzijn en onderwijs dan de huidige praktijk van het Ondersteuningsfonds in Bodegraven-Reeuwijk.

We zijn weliswaar blij met het voorgenomen onderzoek naar de loskoppeling van de zorgpolis met de toeslag voor chronisch zieken, hoewel o.i. al voldoende is onderzocht⁴ om direct tot loskoppeling over te gaan.

We hebben ons neergelegd bij het feit dat het lokale Ondersteuningsfonds niet wordt verbeterd maar gaat verdwijnen, en dat daarvoor de regionale Groene Hartpas terugkomt. Dit omdat hieraan ook voordelen blijken te zitten zoals het groter aantal inwoners dat bereikt wordt. Als er lokaal maar een echt noodfonds beschikbaar blijft.

Wij vrezen echter een grote teleurstelling bij de invoering van deze Pas als alleen uitgegaan wordt van de beschikbare middelen van het Ondersteuningsfonds, omdat het overblijvende

³ Zie kwartaalrapportages Ferm Werk

⁴ Zie bestuurlijke reactie d.d. 6 mei op het ongevraagd ASD-advies over de Zorgpolis

bedrag per persoon zeer gering wordt en veel lager wordt dan de bedragen in de omliggende gemeenten.

Voor mensen in armoede is de bereikbaarheid van opleiding, werk, voorzieningen en uitjes van groot belang om mee te kunnen doen. Hiervoor ontbreekt in deze gemeente een goede voorziening. In Krimpenerwaard wordt hen gratis openbaar vervoer verstrekt. Zie <https://www.krimpenerwaard.nl/gratis-openbaar-vervoer>. Waarom niet in Bodegraven-Reeuwijk?

Aanbevelingen

7. *Onderzoek of de huidige minima-regelingen soelaas bieden voor inwoners met gezondheidsproblemen. Koppel de toeslag voor chronisch zieken direct los van de collectieve zorgpolis.*
8. *Zorg voor voldoende budget voor de inwoners van Bodegraven-Reeuwijk bij de invoering van de Groene Hartpas. Zorg voor het handhaven van een lokaal noodfonds naast de regionale Groene Hartpas.*
9. *Maak een regeling / voorziening voor de vervoerskosten van mensen met een uitkering, kijk hiervoor naar de gemeente Krimpenerwaard.*

Tot slot

In de ogen van de ASD moet de bewoner / klant centraal staan bij Armoedebeleid. Je bent er niet met af en toe een 'potje' openen om 'bij te plussen'. Ondersteuning en hulp kan alleen effectief zijn vanuit een luisterende houding en vragen als *Wat kan ik voor je doen?* en *Waarmee kan ik je helpen?*

Dit betekent een beleid van empathie, maatwerk, vindbaarheid en sneller doeltreffend handelen.

Er zal veel tijd in de relatie met de bewoners gestoken moeten worden om het vertrouwen in de overheid te herstellen. Want alleen vanuit vertrouwen kan samen gewerkt worden aan een duurzame oplossing.

Armoede is een belangrijk onderwerp dat grote invloed heeft op onze inwoners van alle leeftijden en binnen gezinnen. De ASD hoopt dat er zo snel mogelijk op een manier gewerkt kan gaan worden die aansluit bij hetgeen de bewoner nodig heeft.

Met dit beleidsdocument is een mooie stap gezet, maar we zijn er nog niet.